

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Inhoudelijke Ondersteuning**

aan De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

datum 5 december 2019

Betreffende wetsvoorstel:

35347

Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof)

Eindstemming wetsvoorstel

Het wetsvoorstel is op 5 december 2019 aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: 50PLUS, D66, VVD, SGP, CDA, ChristenUnie en Van Haga

Tegen: PVV, GroenLinks, SP, PvdA, PvdD, DENK, FVD en Van Kooten-Arissen

Aangenomen amendementen

Artikel I, onderdeel E

43 (De Groot) over een algemene voorhang

Dit amendement regelt dat de Kamers grip houden op de nadere regels die via ministeriële regeling worden gesteld door middel van een voorhangprocedure. Deze procedure geeft de Kamer de gelegenheid om met de minister van gedachten te wisselen over de inhoud en eventuele aanpassingen voor te stellen van het ontwerp van de regeling.

Met algemene stemmen aangenomen.

Artikel II, onderdeel A, artikel 2.18a

Artikel II, onderdeel B, artikel 3.7

41 → **58** (Harbers c.s.) over uitzonderen van producten

De indieners van het amendement zijn van mening dat de toevoeging "of producten" onnodig verrijkend is. Op grond van de spoedwet dient het immers te gaan om het beperken van eiwitconsumptie of vergroten van de verteerbaarheid ervan, en dan volstaat

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 5 december 2019

blad 2

het om te spreken over de samenstelling van diervoeders of andere stoffen die zijn bedoeld voor het voederen van dieren.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, DENK, D66, de VVD, de SGP, het CDA en de ChristenUnie

Artikel II, onderdeel A, artikel 2.18a, tweede lid

20 (Bisschop) over synthetische toevoegingen aan diervoeder

De samenstelling van veevoer kan grote invloed hebben op diergezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid, volksgezondheid, milieu en het vermarkten van producten, zeker als het gaat om toevoeging van synthetische bestanddelen. De indiener wil er in dit verband op wijzen dat veel additieven wel zijn getoetst op hun bedoelde werking, maar niet op hun effect op de kwaliteit en de verwerkbaarheid van producten en op de lange termijn effecten op onder meer diergezondheid. Verder kan het toevoegen van synthetische additieven bezwaren opleveren van consumenten en buitenlandse afnemers van producten. De indiener is van mening dat het mogelijk maken van een verplichting om dergelijke bestanddelen toe te voegen via de voorgestelde Spoedwet zonder nadere, duidelijke randvoorwaarden en borging niet past bij het belang van dier- en volksgezondheid en de mogelijke risico's voor dier en markt. Hij stelt voor de betreffende bepalingen te schrappen en eerst een goede analyse te maken van mogelijkheden en risico's.

Aangenomen. Voor: PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, D66, de VVD, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV, FvD en Van Haga

Toevoegen lid 3 in artikel II, onderdeel A, aan artikel 2.18a

Artikel II, onderdeel B, artikel 3.7

46 → **59** (Bisschop) over voorwaarden voor regels stellen

De samenstelling van veevoer kan grote invloed hebben op diergezondheid, dierenwelzijn, voedselveiligheid, volksgezondheid en het vermarkten van producten, zeker als het gaat om toevoeging van synthetische bestanddelen. Zo zijn bijvoorbeeld veel additieven wel getoetst op hun bedoelde werking, maar niet op hun effect op de kwaliteit en de verwerkbaarheid van producten en op de lange termijn effecten op onder meer diergezondheid. Verder kan het toevoegen van synthetische additieven bezwaren opleveren van consumenten en buitenlandse afnemers van producten. Wat betreft doelvoorschriften voor de samenstelling van veevoer kunnen zich zeker in sectoren als de pluimveehouderij en de varkenshouderij risico's voordoen voor diergezondheid en dierenwelzijn.

De indiener stelt voor eventuele regels tenminste alleen in te voeren als door gedegen onderzoek vastgesteld is dat er geen significant negatieve effecten kunnen optreden voor diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid en afzetbelangen.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, D66, de VVD, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV, FvD en Van Haga

Toevoegen onderdeel E aan artikel II

19 → **47** (Geurts en Harbers) over een voorhang bij de ministeriële regeling over diervoeder en milieu

Dit amendement regelt dat de Kamers grip houden op de nadere regels over diervoeders en milieu. De Kamers krijgen het ontwerp van de ministeriële regeling voor de inwerkingtreding vier weken voor de voordracht ervan te zien en kunnen dan bij meerderheid of met dertig leden respectievelijk vijftien leden de wens te kennen geven dat nadere inlichtingen wenselijk zijn. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de kamer of

datum 5 december 2019

blad 3

een deel van de Kamer te kennen geeft dat een bepaald onderdeel aanpassing of een nadere toelichting behoeft. De Kamer die de inlichtingen heeft verzocht, dient vast te stellen dat de nadere inlichtingen genoegzaam zijn verstrekt alvorens de ministeriële regeling vastgesteld kan worden.

Met algemene stemmen aangenomen.

Toevoegen onderdeel E aan artikel II

12 → **22** (Ouwehand) over een voorhang bij de regels over diervoeders en milieu

Dit amendement regelt een voorhang voor de ministeriële regeling waarmee nadere regels worden gesteld over diervoeders en milieu. Op dit moment bestaat er grote onduidelijkheid over de exacte invulling van deze maatregel en de effecten ervan (onder andere op de vermindering van de ammoniakuitstoot en de effecten op het welzijn van dieren). Bovendien is het nog onduidelijk of de Minister deze regeling vrijblijvend of verplicht wil opleggen aan boeren. Daarom is het van belang dat de Kamers de regeling kunnen inzien en beoordelen alvorens deze in werking treedt.

Met algemene stemmen aangenomen.

Invoegen artikel VIA na artikel VI

Invoegen artikel IXA na artikel IX

45 (Bisschop) over een reparatie in de Meststoffenwet

Het amendement is een reparatie van de bijna tegelijkertijd in een spoedprocedure behandelde Wijziging van de Meststoffenwet (35 233), in verband met procedurele afspraken.

Afoming van dierrechten bij overdracht kan grote invloed hebben op de handel in dierrechten. De indiener stelt daarom voor een dergelijke afoming tenminste alleen toe te passen indien dit strikt noodzakelijk is.

De indiener is van mening dat het primair gaat om handhaving van de nationale productieplafonds en dat bij de vaststelling of afoming toegepast moet worden tenminste meegewogen moet worden of al dan niet sprake is van dreigende overschrijding van de nationale productieplafonds. Verder is de indiener van mening dat structurele overschrijding en de dreiging daarvan het echte probleem is. Bij het beoordelen van prognoses moet ook verder gekeken worden dan de momentopname van het aantal dieren op dat moment, omdat het aantal dieren door het jaar fluctueert en de momentopname niet representatief hoeft te zijn. De indiener stelt voor deze aspecten te betrekken bij de afweging of en in welke mate gekozen moet worden voor afoming bij overdracht. Omdat afoming van dierrechten bij overdracht grote invloed kan hebben op de handel in dierrechten, stelt de indiener voor de voorhangbepaling te handhaven.

Aangenomen. Voor: VVD, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV, FvD en Van Haga

Verworpen, ingetrokken en/of vervallen amendementen

Diverse artikelen

24 (Bisschop) over de instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 habitattypen en soorten in de verschillende Natura 2000 gebieden spelen een belangrijke rol bij de toetsing van projecten en plannen op grond van artikel 6.3 van de Habitatrichtlijn en de daaruit voortvloeiende bepalingen in de Wet natuurbescherming. In het licht van de

datum 5 december 2019

blad 4

stikstofproblematiek acht de indiener het van belang dat de instandhoudingsdoelstellingen zodanig geformuleerd worden dat ze hier ook recht aan doen.

De Europese Commissie heeft in lijn met artikel 4.4 van de Habitatrichtlijn aangegeven dat de instandhoudingsdoelstellingen een weerspiegeling moeten zijn van de prioriteiten in het licht van het belang van een gebied voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een Natura 2000 habitatype of soort in zijn natuurlijke verspreidingsgebied en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging (Beheer van Natura 2000-gebieden, de bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn; 2019/C 33/01). Als de indiener de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse aanwijzingsbesluiten hiernaast legt, is hij van mening dat onvoldoende sprake is van de noodzakelijke en gewenste prioritering. De enige variatie is behoud of uitbreiding van oppervlakte en behoud of verbetering van de kwaliteit. Zo komt in de instandhoudingsdoelstellingen in de aanwijzingsbesluiten nauwelijks iets naar voren over het belang van een gebied voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een bepaald Natura 2000 habitatype of soort in haar natuurlijke (Europese) verspreidingsgebied. Deze notie acht de indiener juist van belang voor een goede prioritering en een goede weging in het kader van artikel 6.3 van de Habitatrichtlijn en de stikstofproblematiek. Zo is een strikte toetsing van de stikstofproblematiek veel minder noodzakelijk voor een habitatsnipper in een Natura 2000 gebied dat vanwege het voorkomen van andere habitattypen en soorten is aangewezen en nauwelijks bijdraagt aan het totale areaal van het betreffende habitatype in haar verspreidingsgebied, dan voor een habitat waarvoor het gebied juist als Natura 2000 gebied is geselecteerd.

De indiener stelt voor in de Wet natuurbescherming een nadere duiding van de instandhoudingsdoelstellingen op te nemen (het voorgestelde vierde lid in combinatie met het zesde lid) en de verplichting van onze Minister om aanwijzingsbesluiten hierop aan te passen (het voorgestelde achtste lid).

Verworpen. Voor: DENK, 50PLUS, de VVD, de SGP, het CDA, FvD en Van Haga

Diverse artikelen

8 → 40 (Bromet) over het vervallen van de vergunningvrijstelling

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld de vergunningplicht te laten vervallen voor handelingen die een mogelijk verslechterend effect hebben voor een Natura 2000-gebied, waarbij het gaat om de zogenoemde "andere handelingen". Dit amendement regelt dat de mogelijkheid voor vrijstelling van de vergunningplicht voor "andere handelingen" komt te vervallen. Deze huidige vergunningplicht is belangrijk voor de bescherming van de natuur en is destijds op verzoek van bedrijfsleven, natuurorganisaties en provincies ingevoerd.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Invoegen onderdeel Aa in artikel I na onderdeel A

Invoegen artikel 2.1a na artikel 2.1

14 → 25 (Ouwehand) over het terugdringen van de uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden met ten minste 50%

Dit amendement regelt dat uiterlijk vijf jaar na de inwerkingtreding van het belangrijkste artikel van deze wet de totale Nederlandse uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden met ten minste 50% is verminderd ten opzichte van 2018.

De memo 'Inzichten stikstofdepositie op natuur' van Wageningen Environmental Research (oktober 2019) laat zien dat de Nederlandse stikstofemissies met ten minste de helft af moeten nemen om de instandhoudingsdoelstellingen voor de meeste Natura 2000-

datum 5 december 2019

blad 5

gebieden te behalen. Hierbij wordt opgemerkt dat voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van alle Natura 2000-gebieden gebiedsgericht aanvullende emissiebeperkingen en herstelmaatregelen gerealiseerd moeten worden. Volgens de Habitatrichtlijn zou Nederland hier op dit moment al aan moeten voldoen. Om het praktisch realiseerbaar te maken, stelt dit amendement een termijn van maximaal vijf jaar.

Verworpen. Voor: PvdD en Van Kooten-Arissen

Invoegen onderdeel Aa in artikel I na onderdeel A

Invoegen artikel 2.1a na artikel 2.1

15 → **26** (Ouwehand) over het terugdringen van de uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden met ten minste 50% na tien jaar

Dit amendement regelt dat uiterlijk tien jaar na de inwerkingtreding van het belangrijkste artikel van deze wet de totale Nederlandse uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden met ten minste 50% is verminderd ten opzichte van 2018.

De memo 'Inzichten stikstofdepositie op natuur' van Wageningen Environmental Research (oktober 2019) laat zien dat de Nederlandse stikstofemissies met ten minste de helft af moeten nemen om de instandhoudingsdoelstellingen voor de meeste Natura 2000-gebieden te behalen. Hierbij wordt opgemerkt dat voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van alle Natura 2000-gebieden gebiedsgericht aanvullende emissiebeperkingen en herstelmaatregelen gerealiseerd moeten worden.

Volgens de Habitatrichtlijn zou Nederland hier op dit moment al aan moeten voldoen. Om het praktisch realiseerbaar te maken, stelt dit amendement een termijn van maximaal tien jaar.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, de PvdD en Van Kooten-Arissen

Artikel I, onderdeel E, tweede onderdeel, tweede lid

44 (Ouwehand) over een meldingsplicht

Dit amendement regelt dat er een meldingsplicht bestaat voor projecten die onder de vrijstelling en drempelwaarden vallen. Op deze manier houdt het openbaar bestuur in ieder geval zicht op de vrijgestelde activiteiten en de stikstofuitstoot die daarmee gepaard zal gaan.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Artikel I, onderdeel E

10 (Futselaar) over een zware voorhang op de aanwijzing van categorieën van projecten

Dit amendement regelt een zware voorhang voor de ministeriële regeling waarbij categorieën van projecten kunnen worden aangewezen.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, de PVV en FvD

Artikel I, onderdeel E

7 (Ouwehand) over een voorhangprocedure op drempelwaarden

Dit amendement regelt een voorhang op ministeriële regelingen waarbij drempelwaarden worden vastgesteld. Gezien de grote onzekerheid die er op dit moment, ook bij de Raad van State, bestaat over de juridische houdbaarheid van het instellen van een

datum 5 december 2019

blad 6

drempelwaarde op basis van de huidige beleidsvoornemens, is het van belang dat de Kamers de regeling kunnen inzien en beoordelen alvorens deze in werking treedt.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, de SGP, de PVV en FvD

Artikel I, onderdeel E

13 (Bromet) over de kritische depositiewaarden

Dit amendement regelt dat eerst de stikstofdepositie onder de kritische depositiewaarden wordt gebracht voordat drempelwaarden kunnen worden vastgesteld. Uit het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State blijkt dat de drempelwaarde op dit moment niet juridisch houdbaar is en kan de stikstofproblematiek mogelijk nog ernstiger worden in de toekomst. De Afdeling concludeert dat een veel omvattender aanpak van de stikstofuitstoot nodig is die gebiedsgericht, geloofwaardig en effectief is, voordat een drempelwaarde wordt ingevoerd. Dit amendement regelt dit.

Verworpen. Voor: GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Diverse artikelen

16 → 23 → 37 → **60** (Ouwehand) over niet-vergunningvrij te maken projecten

Het kabinet creëert de mogelijkheid om projecten aan te wijzen die niet aan de vergunningplicht hoeven te voldoen. Indien er vindt het ongewenst dat projecten die duidelijk – tijdens de bouw, maar ook bij ingebruikname langdurig en structureel – voor een verhoogde uitstoot van stikstof zullen zorgen, buiten de vergunningprocedure worden gehouden. Zulks zou ook volstrekt onrechtvaardig zijn tegenover veehouders en andere ondernemers die wel onderworpen worden aan de vergunningplicht.

Het is daarom van belang dat voor (de uitbreiding van) de projecten in de bijlage de vergunningsprocedure op basis van de Wet natuurbescherming zorgvuldig wordt doorlopen. Hierbij wordt opgemerkt dat de meerderheid van de opgesomde luchthavens op dit moment geen geldige Wnb-vergunning heeft.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Diverse artikelen

17 (Ouwehand) over het afromen van latente ruimte in vergunningen

Dit amendement regelt dat de latente ruimte in Wnb-vergunningen wordt afgeroomd met de mogelijkheid daarvoor een tegemoetkoming te geven.

In de huidige stikstofcrisis, waarbij gemiddeld drie maal zoveel schadelijke stikstofverbindingen neerslaan op Natura 2000-gebieden dan de natuur aankan, staat Nederland voor de grote opgave om de stikstofuitstoot fors te verlagen. Het is van groot belang dat de stikstofemissies allereerst niet toenemen, en zeker niet ongecontroleerd. Naar schattingen van het ministerie van LNV en de universiteit Wageningen is de latente ruimte in natuurbeschermings- en milieuvergunningen gemiddeld 25 tot 30%. Dit betekent dat de stikstofuitstoot nog significant kan stijgen, zonder dat het openbaar bestuur hier grip op heeft. Dit zal de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden nog verder buiten bereik brengen, en de verlening van nieuwe vergunningen verder klem zetten.

Het afromen van latente ruimte (met waar nodig compensatie voor de vergunninghouder) is een kosteneffectieve maatregel om een toename van de stikstofuitstoot te voorkomen.

Verworpen. Voor: PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

datum 5 december 2019

blad 7

Toevoegen lid 6 in artikel I, onderdeel I, aan artikel 5.5a

9 (Ouwehand) over een voorhang op de registratie van stikstofdepositieruimte

Dit amendement regelt een voorhang op de ministeriële regeling inzake de stikstofdepositieruimte. Op dit moment bestaat grote onzekerheid over de juridische houdbaarheid van een stikstofregistratiesysteem, waarvan ook de Raad van State in haar advies stelt dat deze «niet eenvoudig is in te passen in de systematiek van artikel 6 van de Habitatrichtlijn.» Bovendien benoemt de Raad van State dat eerst concreet gemaakt moet worden dat de te treffen maatregelen verder gaan dan nodig is voor het behalen van instandhoudingsdoelstellingen, en dat slechts die verdergaande maatregelen stikstofdepositieruimte creëren. Op basis van de huidige beleidsvoornemens, waarin deze concretisering ontbreekt, is het van belang dat de Kamers de regeling kunnen inzien en beoordelen alvorens deze in werking treedt.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen, 50PLUS en de SGP

Artikel I, onderdeel I

18 (Bromet) over reductiedoelstellingen

Dit amendement regelt dat er doelstellingen zijn voor de vermindering van de stikstofemissie door landbouwbedrijven.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Invoegen onderdeel OA in artikel II wordt voor onderdeel A

38 (Ouwehand) over geen uitzonderingen

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Dit amendement beoogt de vijf vrijheden van Brambell zonder uitzonderingen te laten gelden voor alle gehouden dieren.

Door de commissie Brambell zijn in 1965 de zogenaamde vijf vrijheden geformuleerd, ofwel de vijf voorwaarden waarmee het welzijn van gehouden dieren wordt gewaarborgd.

Dieren dienen te zijn gevrijwaard van:

- honger, dorst of onjuiste voeding,
- thermaal en fysiek ongerief,
- verwonding of ziekten,
- angst en chronische stress,
- en dieren vrij zijn om een normaal, soorteigen gedragspatroon te vertonen.

In de Nota dierenwelzijn (2007) van oud-minister Verburg worden de vijf vrijheden genoemd als 'parameters voor een goed dierenwelzijn'. In 2013 werden de vijf vrijheden

datum 5 december 2019

blad 8

wettelijk verankerd in artikel 1.3 van de wet dieren. In dit artikel is echter een uitzonderingsgrond opgenomen die ertoe leidt dat er nog altijd een omgang met dieren is toegestaan die haaks staat op deze uitgangspunten. Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn is dat zeer ongewenst.

Indiener stelt dan ook voor om de uitzonderingspositiegrond te schrappen, waardoor voortaan alle gehouden dieren door deze breed erkende en noodzakelijke kaders worden beschermd.

Verworpen. Voor: PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en de PVV

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

29 → 42 (Ouweland) over het uitsluiten van onder andere huisvestingssystemen als redelijk doel

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Dit amendement regelt dat dieren niet langer worden aangepast aan het systeem, maar dat het systeem wordt aangepast aan het dier.

Artikel 2.1 van de wet dieren stelt dat het verboden is om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen. Met dit amendement wordt geregeld dat het willen houden van dieren in een bepaald systeem of bepaald type huisvesting geen reden meer kan zijn om een dier pijn te doen, bij een dier een letsel te veroorzaken, dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

Zowel het tweede paarse kabinet (in 2002) als het kabinet-Balkenende IV (in 2007) stelde als doel om uiterlijk in 2022 het perspectief van het dier en het soorteigen gedrag leidend te laten zijn voor het welzijn van dieren in de veehouderij. Dieren zouden niet langer worden aangepast aan het systeem, maar het systeem zou zijn aangepast aan de behoeften van dieren.

Dieren in de gangbare Nederlandse veehouderij worden nog altijd ernstig beperkt in het vertonen van natuurlijk gedrag. Om staartbijten bij varkens te voorkomen, worden biggenstaartjes nog altijd standaard afgebrand of afgeknipt. Om te voorkomen dat zeugen op hun biggetjes gaan liggen in de beperkte ruimte die ze hebben in het hok, worden de moederdieren vastgezet tussen stangen waardoor ze zich nauwelijks kunnen bewegen. Kalfjes en geitenlammetjes in de zuivelindustrie worden direct na hun geboorte weggehaald bij hun moeder. Eenden leven in dichte stallen zonder zwembad. Konijnen leven nog altijd in draadglazen kooien. Koeien en geiten worden onthoofd. Mannelijke biggetjes worden gecastreerd om de kans te verkleinen dat hun vlees gaan stinken. Kalfjes in de kalfsvleesindustrie komen nooit buiten, leven op betonnen of roostervloeren en mogen geen gras eten omdat dit de kleur van hun vlees verandert. Varkens leven in dichte stallen en komen nooit buiten. Kuikens komen in broederijen uit het ei en zien nooit hun

datum 5 december 2019

blad 9

ouderdieren. Haantjes in de legkippenhouderij worden vernietigd omdat zij geen waarde hebben. Voortplanting vindt bij vrijwel geen enkele diersoort op een natuurlijke manier plaats. Het is de veehouder die de dieren insemineert.

Met dit amendement beoogt de indiener de inrichting van stallen en de bedrijfsvoering in de veehouderij volledig te laten voldoen aan de aan de voorwaarden gesteld in artikel 1.3 van de Wet dieren.

De overgangstermijn van drie jaren sluit aan bij de gestelde doelen in de Beleidsnota dierenwelzijn van minister Brinkhorst (2002) en de Nota dierenwelzijn van minister Verburg (2007).

Volgens de indiener dient dit onderdeel in werking te treden op 1 januari 2023. Gezien de flexibele mogelijkheden tot inwerkingtreding hoeft hier verder niets voor te worden geregeld.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, de PvdD, Van Kooten-Arissen en de PVV

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

28 (Ouwehand) over het economische belang uitsluiten als redelijk doel

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Met dit amendement wordt geregeld dat dieren niet mogen lijden omwille van economische belangen. Artikel 2.1 van de wet dieren stelt dat het verboden is om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

Dit amendement regelt dat het redelijk doel nader wordt ingekaderd. Hiermee wordt beoogd economische belangen uit te sluiten als redelijk doel. Zo wordt bijvoorbeeld voorkomen dat dieren worden geruimd in gevallen waarbij dit goedkoper is dan het laten uitzielen van de dieren, zoals het ruilen ten tijde van de fipronilbesmetting.

Verworpen. Voor: PvdD, DENK en Van Kooten-Arissen

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

Invoegen Artikel 2.5a na artikel 2.5

33 (Ouwehand) over een fokverbod met varkens die structureel toomgroottes hebben van meer dan 12 biggen

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk

datum 5 december 2019

blad 10

geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Dit amendement regelt dat het verboden wordt om varkens te fokken die per dracht structureel meer dan 12 biggen baren, omdat dit de kans op biggensterfte aanzienlijk vergroot.

In de Nederlandse varkenshouderij sterven jaarlijks ruim 5 miljoen biggen binnen de eerste maand van hun leven. Ze worden doodgeboren of sterven omdat ze te licht of te zwak zijn. De steeds grotere aantallen biggen die per dracht geboren worden, is hier een van de belangrijke oorzaken van, zo wordt ook door de sector erkend. Het richten van het fokprogramma op het verhogen van de biggenproductie leidt bovendien niet alleen tot een hogere biggensterfte, maar ook tot een grotere voortijdige sterfte van zeugen.

Een zeug in de Nederlandse varkenshouderij krijgt wel zes keer zoveel biggen als in de natuur. Per dracht krijgt een zeug nu 15 tot 16 biggen, met uitschieters tot wel 27 biggen. Een zeug is van nature niet in staat voor dergelijke aantallen biggen te zorgen. Daardoor worden 'kunstzeugen', 'pleegzeugen' en 'wisselzeugen' ingezet en is de sector zelfs bezig met het fokken op een hoger aantal functionele spenen bij zeugen.

De Raad voor Dieraangelegenheden waarschuwde al in 2010 voor het ongewenste neveneffect van het fokbeleid: meer zwakke biggen en sterfte bij een eenzijdige selectie op worpgrootte bij varkens.

Voormalig LNV-minister Verburg noemde de biggensterfte in 2009 al te hoog –die bedroeg destijds 12,8%. Zij stelde daarom de sector ten doel om binnen 10 jaar de sterfte onder biggen in de varkenshouderij van 12,8% terug te brengen naar maximaal 10,5%. Dat doel is niet gehaald –integendeel. Op dit moment, 10 jaar later, is de sterfte met 13,4% zelfs hoger dan het niveau dat de minister van LNV in 2009 al onacceptabel achtte.

Omdat de broodnodige concrete plannen om de sterfte terug te dringen nog altijd uitblijven, vraagt dit amendement om een verbod op het fokken van varkens die structureel toomgroottes hebben van gemiddeld meer dan 12 biggen. Dit sluit aan op het advies van de EFSA (2007) aan de Europese Commissie. Daarin werd gesteld dat gemiddelde worpgrootte niet hoger zou moeten zijn dan 12 levend geboren biggen. Boven dit aantal gaat de biggensterfte omhoog.

Het amendement voorziet in een overgangstermijn van vijf jaren. Dit sluit aan bij de motie De Groot (28 286, nr. 1025), die gesteund werd door de coalitiepartijen.

Verworpen. Voor: PvdA, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en de PVV

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

Invoegen Artikel 2.5a na artikel 2.5

32 (Ouwehand) over een fokverbod met koeien die meer dan 6000 kg melk per jaar produceren

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

datum 5 december 2019

blad 11

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Het fokken van dieren op productieverhoging ten koste van het welzijn van het dier is onverantwoord.

Dit amendement regelt dat het wordt verboden om koeien te fokken die meer dan 6000 kg melk per jaar produceren.

De indiener geeft de melkveehouderij hiervoor een overgangstermijn van vijf jaren.

Verworpen. Voor: PvdD en Van Kooten-Arissen

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

Invoegen Artikel 2.5a na artikel 2.5

31 (Ouwehand) over een fokverbod met dikbilrunderrassen

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Het fokken van dieren op productieverhoging ten koste van het welzijn van het dier is onverantwoord.

Dit amendement regelt dat het wordt verboden om te fokken met dikbilrunderrassen waarvan de kalveren standaard met een keizersnede moeten worden gehaald, omdat natuurlijke bevallingen onmogelijk zijn geworden door het doorfokken van de dieren.

Verworpen. Voor: PvdA, de PvdD, Van Kooten-Arissen en de PVV

Invoegen onderdeel 0A in artikel II voor onderdeel A

Invoegen Artikel 2.5a na artikel 2.5

30 (Ouwehand) over een fokverbod als het welzijn van het dier daardoor wordt aangetast

De veehouderij in Nederland is de afgelopen jaren steeds verder geïntensiveerd, waarbij de productie per dier steeds verder is opgevoerd. Zo zijn zeugen doorgefokt op het krijgen van steeds meer biggen per worp, waardoor zij niet meer in staat zijn om voor hun biggen te zorgen, en zijn koeien zo doorgefokt op productie dat ze bijna twee keer zoveel melk geven als in 1980. Met ernstige gezondheidsproblemen, structureel lijden en een schrikbarend hoge sterfte onder de dieren als gevolg.

De huidige beleidskoers richting emissiearme landbouw stuurt nog verder op efficiëntie en intensivering, met technologie en veevoeraanpassingen ten koste van het dier. Onlangs pleitte de door de minister van LNV ingestelde adviescommissie 'Taskforce

datum 5 december 2019

blad 12

verdienvermogen kringlooplandbouw' er zelfs voor dat veehouders klimaat en reductie van stikstof belangrijker zouden moeten maken dan dierenwelzijn.

Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijker dan ooit om betere waarborgen in te bouwen voor dierenwelzijn.

Dit amendement regelt dat het wordt verboden om te fokken gericht op productieverhoging als hierdoor de gezondheid of het welzijn van het dier kan worden aangetast. Deze bepaling ziet onder meer op het fokken op een hogere melkproductie bij koeien, geiten of schapen en een verhoogde vleesproductie bij bijvoorbeeld vleeskippen, kalkoenen, eenden en dikbilrunderen.

Verworpen. Voor: PvdD, Van Kooten-Arissen en de PVV

Invoegen onderdeel Aa in artikel II wordt na onderdeel A

21 (Ouwehand) over het verminderen van het aantal bedrijfsmatig gehouden dieren

Dit amendement regelt een stapsgewijze vermindering van het aantal dieren dat wordt gefokt, gebruikt en gedood in de veehouderij. Deze maatregel is essentieel voor het bereiken van een forse reductie van de stikstofuitstoot, die nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden te realiseren. Een forse vermindering van het aantal dieren dat wordt gefokt, gebruikt en gedood is daarbij een van de meest (kosten)effectieve maatregelen in de strijd tegen klimaatverandering en verlies van natuur en biodiversiteit wereldwijd. Gelet op het feit dat de veehouderij geen voedsel produceert, maar vernietigt, is het afbouwen van de veehouderij ook dringend noodzakelijk in de strijd tegen voedselverspilling en honger in de wereld. Een forse krimp van het aantal dieren in de veehouderij lost problemen op waar opeenvolgende kabinetten jaren mee hebben geworsteld, zonder resultaat: het faudebevorderende mestoverschot in Nederland, ernstige stankoverlast en fosfaat- en nitraatvervuiling, waaronder vervuiling van grondwater en drinkwaterwingebieden. Een vermindering van het aantal dieren dat wordt gefokt, gebruikt en gedood in de veehouderij verlaagt bovendien het risico op het ontstaan en/of de verspreiding van voor de mens gevaarlijke zoönosen. Gelet op het dierenwelzijn hebben eerdere kabinetten al gewezen op de noodzaak het aantal dieren in de veehouderij terug te brengen. Dit amendement bespaart miljarden dieren het lijden dat onvermijdelijk optreedt wanneer een dier gefokt wordt met als enige doel om het te gebruiken en/of te doden. De reductie wordt evenredig verdeeld over alle diersoorten die bedrijfsmatig worden gehouden voor de productie van dierlijke producten.

Verworpen. Voor: PvdD en Van Kooten-Arissen

Toevoegen onderdeel E in artikel II na onderdeel D

Invoegen artikel IIa na artikel II

39 (Ouwehand) over een houdverbod

Dit amendement regelt dat aan personen die veroordeeld zijn voor het mishandelen of verwaarlozen van dieren, een houdverbod kan worden opgelegd. Wanneer iemand is veroordeeld voor bijvoorbeeld het mishandelen of het verwaarlozen van dieren, moet het mogelijk worden dat dieren tegen deze persoon worden beschermd. Het gaat om een zelfstandige maatregel die de rechter oplegt, waarmee dierenleed voor langere tijd kan worden voorkomen.

Voor de bescherming van dieren moet recidive zoveel mogelijk worden beperkt, zo stelde ook het kabinet in oktober 2018 bij de aankondiging van de versterking van de aanpak van dierenmishandeling en -verwaarlozing. Het wetsvoorstel dat het zelfstandig houdverbod regelt, is echter nog steeds niet aan de Kamer gestuurd, waardoor een houdverbod nog altijd niet kan worden opgelegd als zelfstandige maatregel na dierenmishandeling of -verwaarlozing. Indiener vindt dat een zeer ongewenste situatie.

datum 5 december 2019

blad 13

De maatregelen die het kabinet gaat treffen in het kader van onder andere de stikstofproblematiek vragen daarbij om een wettelijk kader dat ertoe bijdraagt dat als er veehouders moeten stoppen met hun bedrijf, het als eerste die veehouders zijn die zich niet aan de wet hebben gehouden en veroordeeld zijn voor dierenmishandeling of –verwaarlozing. Het zou immers onrechtvaardig zijn om voor dierenmishandeling veroordeelde veehouders verder te laten gaan met hun bedrijf, maar andere veehouders dwingen te stoppen.

Dit amendement voorziet daarom in de mogelijkheid voor het opleggen van een zelfstandig houdverbod voor houders van dieren die zijn veroordeeld voor onder andere dierenmishandeling of dierverwaarlozing. Als een dierhouder geen dieren meer mag houden, zal hij zijn productierechten gaan verkopen. Deze kunnen dan afgeroomd worden conform de bestaande regeling.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS en de PVV

Invoegen artikel IXA na artikel IX

11 (Futselaar) over permanente wettelijke maatregelen

Dit amendement regelt dat uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van deze wet een wetsvoorstel wordt ingediend met permanente wettelijke maatregelen inzake de stikstofproblematiek.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

Artikel X

6 → **36** (Ouwehand) over het niet inwerkingtreden zonder plan

Dit amendement regelt dat de Kamers grip houden op de inwerkingtreding van (de onderdelen van) deze wet, onder het motto: 'geen plan, geen spoedwet.'

De Raad van State wijst erop dat het voorstel van het kabinet om 70% van de strikstof die zij met de voorgestelde maatregelen denkt te gaan besparen weer uit te geven aan nieuwe economische activiteiten, niet mogelijk is gelet op de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn. Dat kan alleen als er een robuust plan van maatregelen ligt, waarmee zonder wetenschappelijke twijfel wordt aangetoond dat de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden behaald zullen worden. Dit amendement regelt dat de Kamers eerst een dergelijk plan kunnen inzien en beoordelen, voordat de Spoedwet in werking treedt.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, de PvdD en Van Kooten-Arissen

Toevoegen lid 3 in artikel II, onderdeel A, aan artikel 2.18a

27 (Ouwehand) over wetenschappelijke onderbouwing bij bestanddeel diervoeder

Dit amendement regelt dat voorgeschreven aanpassingen aan diervoeders of andere stoffen of producten die zijn bedoeld voor het voederen van dieren, alleen zijn toegestaan wanneer wetenschappelijk is aangetoond dat deze de gezondheid of het welzijn van dieren niet nadelig beïnvloeden.

Vervallen aangezien amendement 20 is aangenomen

datum 5 december 2019

blad 14

Artikel II, onderdeel B, artikel 3.7

48 (Harbers en Geurts) over omzetting naar AMvB met voorhang

Dit amendement regelt dat de ministeriële regeling in artikel 3.7 wordt omgezet naar een algemene maatregel van bestuur en dat hierop een voorhang wordt gerealiseerd.

Ingetrokken.

Moties

49 (Geurts/Harbers) over de voorstellen van het Landbouw Collectief zeer serieus bekijken
Aangenomen. Voor: D66, de VVD, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV, FvD en Van Haga

50 (Geurts/Harbers) over een geloofwaardig en effectief pakket van praktische natuurherstelmaatregelen

Ingetrokken.

51 → ? (De Groot/Dik-Faber) over juridisch houdbare en effectieve maatregelen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Aangenomen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, DENK, 50PLUS, D66, de VVD, het CDA en de ChristenUnie

52 (Futselaar) over een voorstel voor structurele extra middelen voor natuurherstel en -beheer

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS en de SGP

53 (Moorlag) over structurele middelen voor een aanvullend langjarig pakket aan natuurherstelmaatregelen

Aangenomen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, D66, de VVD, de SGP, het CDA en de ChristenUnie

54 (Moorlag) over de afroaming van dier- en fosfaatrechten verhogen naar 35%

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

55 (Moorlag c.s.) over een aantrekkelijke regeling voor agrarische ondernemers om tijdelijk geen nieuw vee in stallen te plaatsen

Aangenomen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, DENK, 50PLUS, D66, de VVD, de SGP, het CDA en de ChristenUnie

56 (Moorlag) over het opnemen van ten minste 30% sociale huurwoningen in bestemmingsplannen

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en 50PLUS

57 (Ouwehand) over de vergunningvoorwaarden voor het bouwen van stallen en het houden van dieren aanscherpen

Aangehouden